

Pelastakaa Lapset

Koska lasten tulevaisuus alkaa nyt.

Lapset köyhyyden kokijoina

**Aino Sarkia, YTT erityisasiantuntija,
Pelastakaa Lapset ry
21.11.2024.**

Esityksen sisältö

1. Taustoitusta lapsiperheköyhyyteen Suomessa
2. Köyhyyden kokemuksellisuus
3. Lasten kokemusten kuulemisen tärkeys
4. Työssäkäynti ja köyhyys lasten näkökulmasta
5. Lapsen ääni -kyselystä nousseita lasten köyhyyden kokemuksia
6. Köyhyyden erityisiä vaikutuksia lapsilla ja nuorilla
7. Haasteita ja mahdollisuuksia

Taustoitusta lapsiperheköyhyyteen Suomessa

- Pienituloisissa perheissä elää Suomessa noin 118 900 lasta (11,7 % kaikista alle 18-vuotiaista)
 - Pienituloisten lasten määrä kolminkertaistui vuodesta 1994 vuoteen 2007; ei selkeää laskusuuntaa
- Vuoden 2023 Kouluterveyskysely: 8. ja 9. luokkalaisista noin 30 % koki perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai huonommaksi.
- Köyhyysriskissä erityisesti yksinhuoltajataloudet, maahanmuuttajataustaiset perheet, monilapsiset perheet.
- Lapsuudessa koetulla köyhyydellä pitkäkestoiset vaikutukset, voivat ulottua pitkälle aikuisuuteen; ylisukupolvisuus

Köyhyyden kokemuksellisuus 1/2

- Tilastot ja numerot eivät paljasta köyhyyden syvempää merkitystä – miltä köyhyys tuntuu, miten köyhyys vaikuttaa arkeen.
- Suomessa tällaista tutkimustietoa erityisesti lapsista vain vähän
- Tarkastelukulmat lasten kokemuksellisuuteen tässä
 - Sarkia 2024: Virallinen ja epävirallinen taloudellinen apu vähävaraisten lapsiperheiden vanhempien ja lasten kokemana Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus.
 - 34 tutkimusosallistujaa: 20 iältään 9-17-vuotiasta lasta ja 14 vanhempaa
 - Pelastakaa Lapset ry 2024: Lapsen ääni –selvitys
 - 1653 iältään 12-17-vuotiasta lasta

Köyhyyden kokemuksellisuus 2/2

- Miksi lasten kokemuksellista tietoa tärkeää kuulla?
 - Lapsen oikeuksien sopimus: lapsella oikeus kertoa mielipiteensä ja tulla kuulluksi sekä vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
 - Lapset oman elämänsä asiantuntijoita
 - Lasten kokemusten kuuleminen tärkeää, kun tehdään lasten hyvinvointia koskevia päätöksiä
 - Arvokasta tietoa yhteiskunnallisesta tilanteesta lasten silmin

Työssäkäynti ja köyhyys lasten näkökulmasta 1/3

- Lapsiperheköyhyys ja työssäkäynti: monessa köyhässä lapsiperheessä huoltaja on töissä. Työssäkäynnistä huolimatta ilmenevä köyhyys nimenomaan lapsiperheitä koskeva ilmiö. (Salmi 2020)

”Äiti on neljän lapsen yksinhuoltaja ja käy kahdessa työssä sen takia. Rahat ei silti riitä aina riittävään ruokaan.”

Työssäkäynti ja köyhyys lasten näkökulmasta 2/3

Saimi: Käytiin [järjestöyöntekijän kanssa] ostaa mulle takin ja nää housut. Mentiin syömään. Aa mun lempipaikka on [ravintola]. (---)

H: Mut te kävitte siis ostaa talvitakit?

Julia: Joo ja [järjestöyöntekijä] osti mulleki. (---) Ku [vanhempi] oli kysyny siltä [järjestöyöntekijältä] ku [vanhemmalla] on vähän niinku sellanen et sil on kyl töitä mut sil ei oo vakituista työpaikkaa ja sil on pätkittäin ja sil menee niin huonosti, ku sil on laskujaki ni sit [järjestöyöntekijä] auttaa välil tolleen et se ostaa tai tälleen. Ja kyl meil [toinen vanhempi] ostaa mut [toisella vanhemmalla] sil ei oo niin hyvä palkka. Et meil on vähän vaikeuksii.

(Sarkia 2024)

Työssäkäynti ja köyhyys lasten näkökulmasta 2/3

”Mä oon töissä viikonloppuisin [paikassa]. (---) Ihan kamalaa, mut kyl mä pärjään, ku se palkka tulee. [naurua] Silloin tulee hymynaama.” (Sarkia 2024)

Lasten ja nuorten oma työssäkäynti näkyy myös Lapsen ääni –kyselyssä:

”En voi pyytää vanhemmiltani rahaa niin kuin muut minun ikäiset tekevät. Joudun käyttää omaa palkkarahaani ja joskus joudun antaa senkin ruokaostosten käyttöön.”

”Tuntuu epäreilulta, että piti itse mennä jo tosi nuorena töihin, vaikka kenenkään kaverin ei tarvinnut, kun he saa vanhemmilta rahaa esim. vaatteisiin ja kavereiden kaa hengaukseen.”

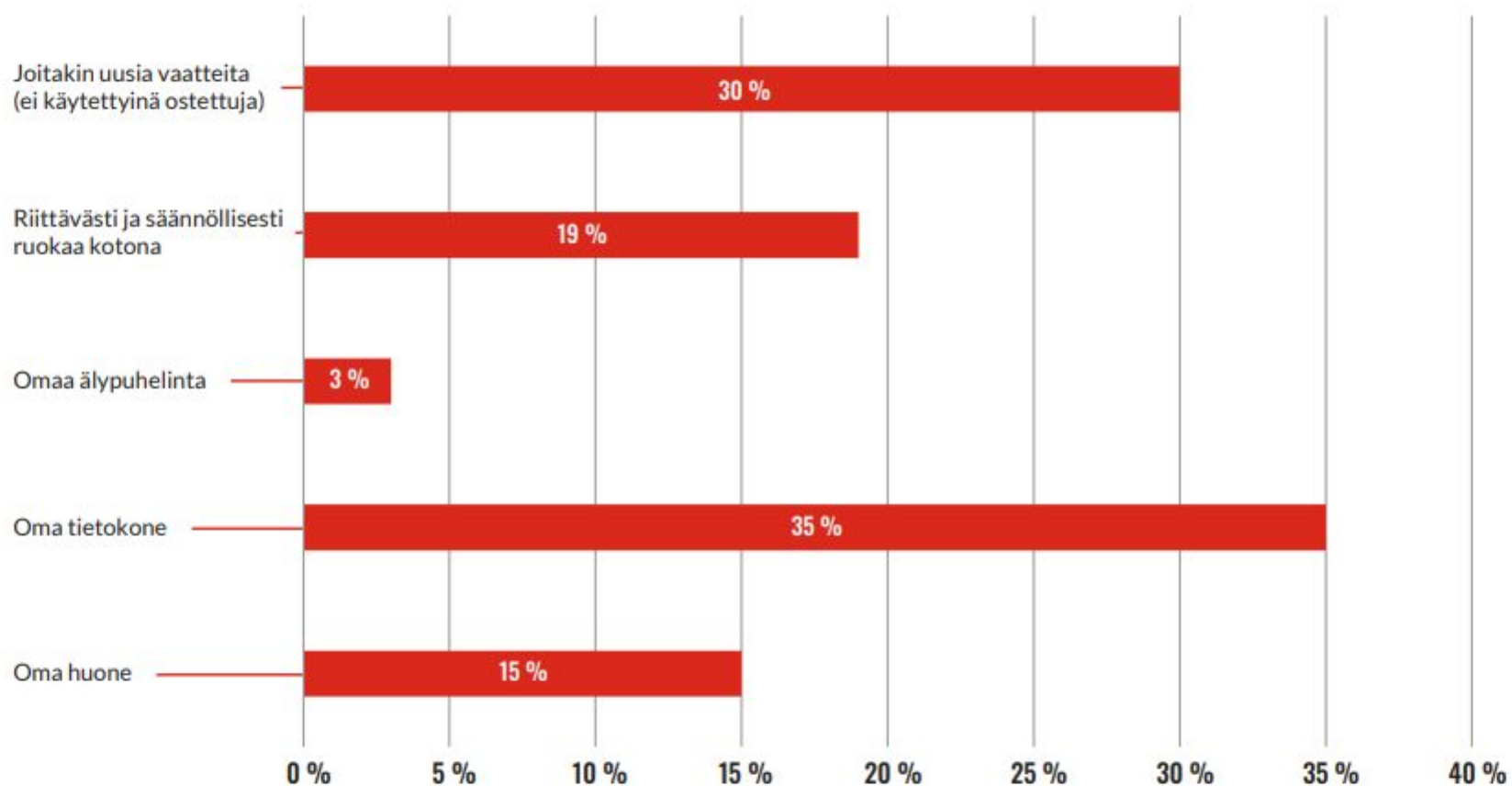
- Hyvä pohtia, onko työnteko kuitenkin aina automaattisesti negatiivinen asia. Esim. Ruckenstein 2013: lapsi voi haluta ansaita omaa rahaa, aina kyse ei välttämättä siitä, että köyhyys ohjaisi lapsen työskentelyä. Taustalla idealisoitu käsitys lapsuudesta, jossa lapselle oikeaksi paikaksi nähdään koti ja koulu, ei työnteko.

**”Olen pienestä asti
ymmärtänyt ettei minulla
ole samoja
mahdollisuuksia
esimerkiksi harrastaa
kuin kavereilla.”**

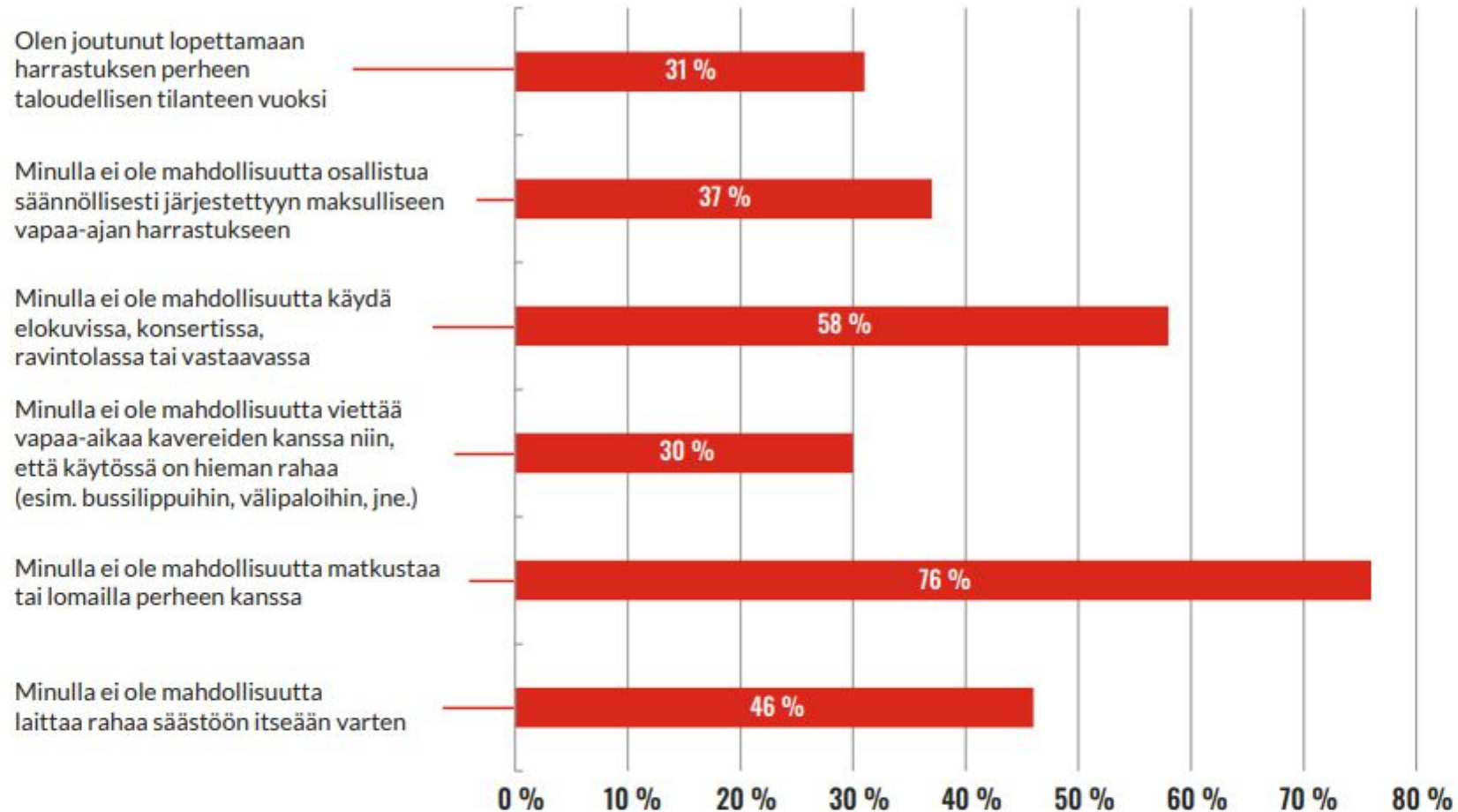
Lasten köyhyyden kokemuksia 1/3 (Lapsen ääni 2024)

Koska perheelläni ei ole varaa, minulla ei ole

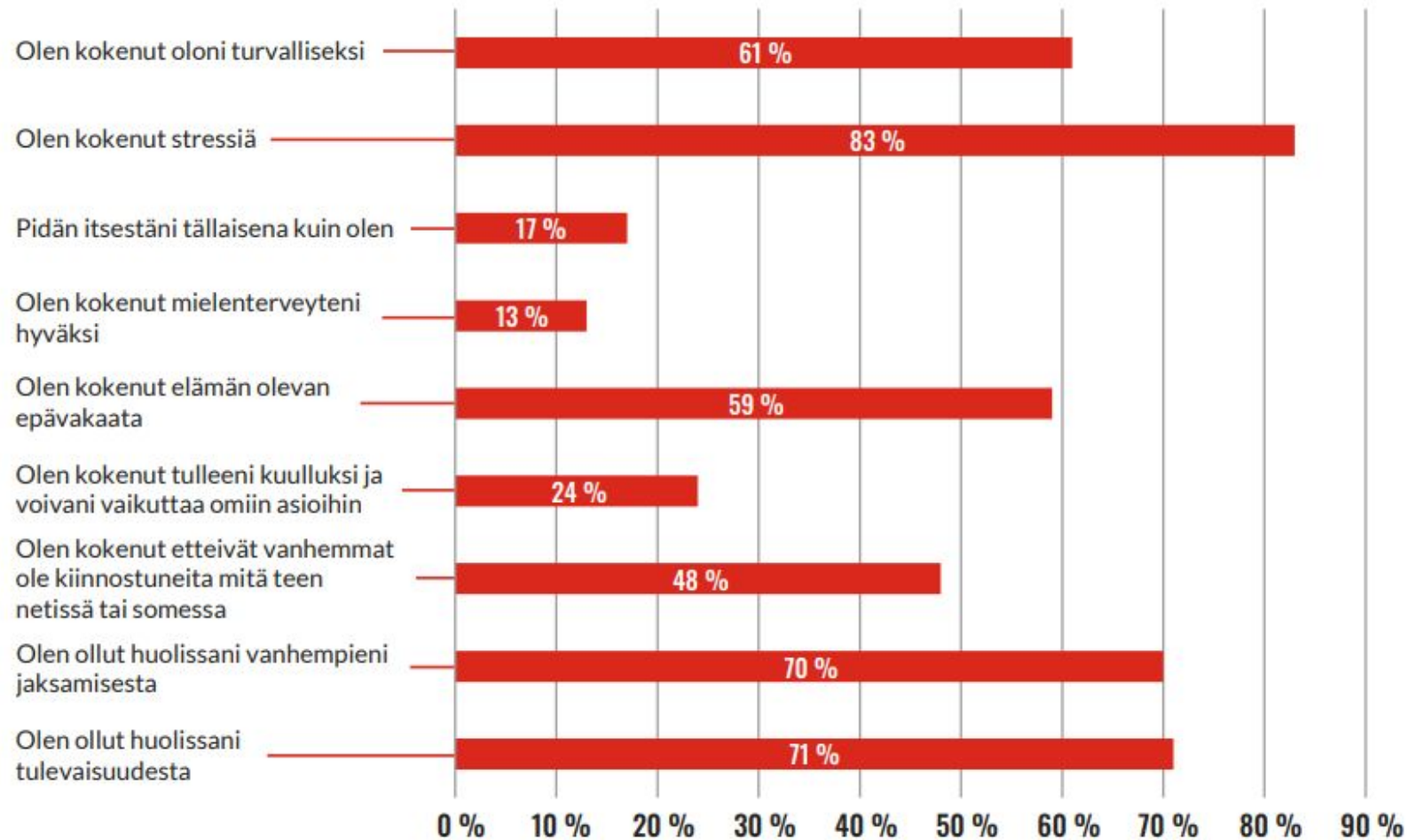
Lasten köyhyyden kokemuksia 2/3 (Lapsen ääni 2024)

Koska perheelläni ei ole varaa

Lasten köyhyyden kokemuksia 3/3 (Lapsen ääni 2024)

Viimeisen 6 kk aikana

Köyhyyden erityisiä vaikutuksia lapsilla 1/2

- Lasten ja nuorten elämässä köyhyys vaikuttaa aineellisiin mahdollisuuksiin, mutta erityisen voimakkaasti vaikutukset tulevat näkyviin sosiaalisissa suhteissa

“Vaikeampi mennä kavereiden mukaan esim. Keskustaan kun aina ei ole hirveästi rahaa tällaiseen käyttöön.”

“En voi olla ystäväni kanssa kaupungilla hyvin, koska minulla ei ole varaa. Myös itse ruuan kanssa on välillä vaikeuksia.”

“En pääse samoihin asioihin mukaan kuin kaverini rahan puutteen takia ja saan melko harvoin uusia vaatteita.”

Köyhyyden erityisiä vaikutuksia lapsilla 2/2

- Tulevaisuuden suunnitelmia pohditaan suhteessa omiin tunnistettuihin mahdollisuuksiin; lasten ja nuorten tulevaisuususkon

“Tämän hetkisen taloudellisen tilanteen myötä joudun varmaan lopettamaan lukion kesken, jos oppimateriaalit tulevat maksullisiksi taas.”

“Tulevaisuudessa huolettaa maksullinen opiskelu 18 ikävuoden jälkeen ja minua on jopa kehoitettu olla opiskelematta sen jälkeen.”

“Pelko siitä menetämmekö kaiken. Pelko tulevaisuuteni kannalta; voinko opiskella mitä haluan vai pitääkö karsia, koska raha ei riitä?”

Haasteita ja mahdollisuuksia 1/2

- Köyhyydessä elävien lasten määrän arvioitu kasvavan Suomessa noin 17 000:lla (Soste ry 2023)
- Mihin lapsiperheköyhyyskehitys on menossa? Miten pidämme kiinni ja huomioimme esimerkiksi seuraavat asiat:
 - Sitoutuminen Suomen tavoitteeseen vähentää vuoteen 2030 mennessä köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien määrää 100 000 henkilöllä, joista kolmasosan tulee olla lapsia
 - YK:n lapsen oikeuksien komitean suositukset kesä 2023: vältettävä sosiaaliturvan leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin
 - STM:n arviossa vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveystalouselainsäädännön muutosten yhteisvaikutuksista eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen todetaan mm. näin:

“Lapsen edun ja lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta tulisi välttää etenkin lapsiköyhyyttä lisääviä politiikkatoimenpiteitä sekä toimia, jotka vaikuttavat heikentävästi lapsen huolenpidosta vastaavien asemaan. Tällaisia vaikutuksia ei nyt toteutettavien heikennysten yhteydessä pystytä kaikilta osin välttämään.”
 - Lisäksi todetaan, että lasten ja nuorten syrjäytymisriski voi lisääntyä ja vaikutukset osua erityisesti yhden huoltajan talouksiin

Haasteita ja mahdollisuuksia 2/2

- Suuntaa on kuitenkin mahdollista muuttaa, jos tahtoa riittää
 - Sosiaaliturvan riittävästä tasosta tärkeää huolehtia
 - Sosiaaliturvan leikkaukset, jotka uhkaavat lisätä ja syventää lapsiperheköyhyyttä tulee perua
 - Palvelut lasten elämässä tärkeitä hyvän arjen tukijoita ja köyhyyden negatiivisten vaikutusten lieventäjiä – näihin panostamalla voidaan vahvistaa lasten hyvinvointia
 - Muistettava myös kolmannen sektorin rooli: taloudellinen avustaminen, varhainen tuki, palvelut. Paikallisyhteisöt.
 - Kaikessa päätöksenteossa huomioitava YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja lapsen etu. On huolehdittava, että lapsen oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan toteutuu (artiklat 26 ja 27).

”Musta on tosi väärin että mun äiti joutuu käydä kahdessa työssä sen takia että valtio päättää leikata jokaista asiaa mistä tukia vois saada. Ne tuet on tosi tärkeä asia sen kannalta että edes ruokaan ois mahdollisuus laittaa tarpeeksi rahaa.” (Lapsen ääni 2024)

Lähteet

- Kouluterveyskysely 2023.
- Pelastakaa Lapset ry 2024. Lapsen ääni –kysely.
- Ruckenstein, M. 2013. Lapsen ja talous. Helsinki: Gaudeamus.
- Salmi, M. 2020. Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyden kierrettä. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.): *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino. 37-71.
- Sarkia, A. 2024. Virallinen ja epävirallinen taloudellinen apu vähävaraisten lapsiperheiden vanhempien ja lasten kokemana. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. [Vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveystalouselainsäädännön muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen](#)
- Soste ry 2023. <https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvitti-hallituksen-leikkausten-vaikutukset-maakunnittain-lahes-17-000-uutta-alaikaista-tippuu-koyhyysrajan-alle/>
- Tilastokeskus <https://stat.fi/julkaisu/clos02x83gt6d0cvxzwid0ips>

KIITOS!

Pelastakaa Lapset

Lisätietoja:

Aino.sarkia@pelastakaalapset.fi